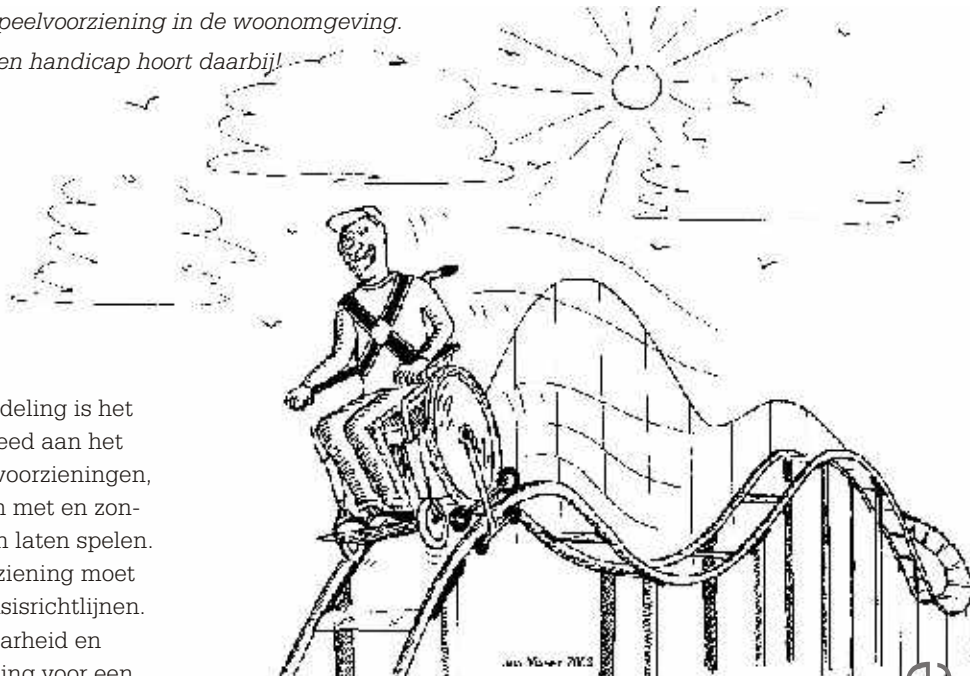

INSPELEN OP KINDEREN MET EEN FUNCTIEBEPERKING

nummer

15

Dit informatieblad is bedoeld voor iedereen die zich wil inzetten voor de realisatie of renovatie van een buitenspeelvoorziening in de woonomgeving. Rekening houden met kinderen met een handicap hoort daarbij!

In het kader van de Wet gelijke Behandeling is het belangrijk dat er aandacht wordt besteed aan het toegankelijk maken van diverse speelvoorzieningen, met het uiteindelijke doel om kinderen met en zonder functiebeperking samen te kunnen laten spelen. Een integraal toegankelijke speelvoorziening moet te allen tijde voldoen aan bepaalde basisrichtlijnen. De basisrichtlijnen leiden tot bereikbaarheid en toegankelijkheid van de speelvoorziening voor een grote groep kinderen met een functiebeperking.

Uitgaande van het gegeven dat iedereen eigenlijk vindt dat een kind met een handicap ook moet kunnen spelen komen bij het inrichten van speelvoorzieningen tal van vragen naar voren, waarop deze folder een antwoord probeert te geven. Het Stappenplan speelruimte (informatieblad 2) kan hierbij als leidraad dienen. De belangrijkste vragen en begrippen die spelen rond het onderwerp inspelen op kinderen met een functiebeperking:

- Ik ken geen gehandicapte kinderen in mijn omgeving en ik zie ook nooit een gehandicapt kind
- Wat moet ik aanpassen, toegankelijk maken, bespeelbaar maken?
- Wanneer ga ik iets doen? Algemeen of Specifiek?

Bij de aanleg van speelterreinen wordt meestal niet stilgestaan bij het feit dat kinderen met een functiebeperking ook wel eens graag mee willen spelen. Dat niet aan deze kinderen wordt gedacht is niet zo verwonderlijk. Je komt ze gelukkig niet zo vaak tegen. Een percentage van de kinderen met een functiebeperking verkeert doordeweeks overdag in circuits die ver afliggen van de directe woon- en leefomgeving. 's Morgens vroeg worden ze opge-

haald en aan het eind van de middag worden ze weer thuisgebracht. In de regel zwaar vermoeid. Op de vraag: "Ken jij gehandicapte kinderen bij jouw in de buurt?", moeten velen het antwoord schuldig blijven. Pas na enig aandringen komt men toch vaak over de brug met een of twee kinderen. Dat zijn dan vaak de kinderen met een zichtbare handicap, maar veel kinderen hebben geen zichtbare handicap...

Inzicht in de omvang en mate van beperkingen zijn uiterst moeilijk boven tafel te krijgen. Hooguit globale gegevens zijn beschikbaar, waarbij op geen enkele wijze is aangegeven wat de mate van beperking is.

In tegenstelling tot openbare gebouwen is er geen wettelijke verplichting om speelvoorzieningen toegankelijk te maken. Ook daar is wat voor te zeggen. Openbare gebouwen gaan soms wel honderden jaren mee en worden bezocht en gebruikt door alle burgers in alle leeftijdscategorieën. De toegankelijkheid wordt dan gesymboliseerd met het blauwe bordje met een gestileerd rolstoeltje, dikwijls gevolgd door een routering. (Bezoekers met kinderwagens maken dankbaar gebruik van de rolstoelbordjes). Speelterreinen en met name dan de speeltoestellen hebben in het gunstigste geval een levensduur van hooguit 20

jaar. De aantrekkingskracht tot gebruik van het toestel is in de regel begrensd in de leeftijd van zo'n 4 tot 11 jaar.

In de ontwikkeling van een kind is het belangrijk dat het zijn grenzen leert kennen en leert omgaan met bepaalde risico's. Door het uitproberen, het merken wanneer iets misgaat en het op een andere manier nog eens te proberen, leren kinderen waar hun grenzen liggen en hoe ze om kunnen gaan met risico's. Dit soort avontuur vinden kinderen o.a. op speelplekken.

Werken aan toegankelijkheid betekent voor velen het wegnemen van hindernissen, bijvoorbeeld het aanleggen van gidslijnen, het verwijderen van drempels en het aanleggen van brede looppaden. Wanneer de speelplekken op deze manier worden aangepakt wordt er naar alle waarschijnlijkheid een nieuw probleem gecreëerd. Het leuke van spelen is namelijk dat er allerlei hindernissen zijn, die men vervolgens leert te bedwingen. Wanneer een groot aantal hindernissen worden weggenomen verdwijnt grotendeels het avontuur van het spelen. Er zal dus een evenwicht moeten komen tussen toegankelijkheid en avontuur enerzijds en veiligheid en risico anderzijds. Maar hoe maak je een speelplek toegankelijk met behoud van avontuur?

Het allerbelangrijkste is dat het toegankelijkheidsprobleem wordt erkend. Pas op het moment dat een probleem erkend wordt, kunnen oplossingen bedacht worden. Een toegankelijkheidsprobleem wordt niet opgelost door het wegnemen van alle hindernissen. Het probleem kan wel worden opgelost door het zo gevarieerd mogelijk inrichten van een speelplek, zodat kinderen op hun eigen niveau naar uitdagingen kunnen zoeken. Er moet voor gezorgd worden dat kinderen bijvoorbeeld op diverse manieren ergens op kunnen klimmen: via een touw, via een hellingbaan, via een trap etc. Iedere kind vindt uiteindelijk wel een passende route. Het bedenken van oplossingen is voor kinderen vaak al een spel op zich. Juist kinderen met een handicap zijn vaak meesters in het vinden van oplossingen voor gerezen problemen. (compensatie).

Bovenstaande factoren maken het er voor kinderen met een functiebeperking niet makkelijker op om ondanks hun handicap toch gebruik te maken van een speelvoorziening. Anderzijds, zodra zij bij een toestel kunnen komen kunnen kinderen met een functiebeperking samen met de andere kinderen werken aan oplossingen om gebruik te maken van het toestel.

Over die functiebeperkingen nog iets. Enthousiaste bestuurders van speelvoorzieningen, die meer hiervan willen weten, kunnen het Wenkenblad aanvragen, een boekwerkje vol met regels en richtlijnen voor welke handicap dan ook. En er zijn wat functiebeperkingen!

Wat dan te doen, dat is de vraag voor gemeenten, speeltuinverenigingen, dorpsraden, buurtverenigingen en wie zich allemaal met buitenspeelruimte bezig houdt.

In het volgende betoog wordt onderscheid gemaakt tussen de verschillende speelvoorzieningen:

- **De openbare speelvoorziening**, dit is een buurtgerichte plek voor kinderen in de straat en hooguit de direct omliggende straten. Kenmerkend: weinig speeltoestellen, zowel zomer als winter openbaar toegankelijk, meestal niet afsluitbaar
- **De speeltuin**, dit is een in de regel buurtoverstijgende voorziening voor kinderen. Kenmerkend zijn de hoeveelheid speeltoestellen. In veel gevallen omgeven door een hek, toezicht en afgesloten na zonsondergang en in de winter. Soms voorzien van toiletten en andere indoor voorzieningen.
- **De superspeeltuin**, dit is een grote speeltuin met een regionale- of een bovenregionale uitstraling. Kenmerkend is het grote aantal speeltoestellen waarbij ook het formaat vaak groter is dan de toestellen in de speeltuin of de openbare speelvoorziening

De openbare speelvoorziening

Moet een openbare speelvoorziening rekening houden met kinderen met een functiebeperking? Ja, als er in het directe woon- en leefgebied van de speelplek kinderen met een functiebeperking wonen, zou het raadzaam zijn te onderzoeken welke maatregelen er nodig zijn om deze kinderen een optimaal speelklimaat te bezorgen. Dit betekent aanpassing van de toegankelijkheid en bespeelbaarheid op maat. (leeftijds- en functiegerichte aanpassingen)

Een buurtspeelplek is vaak niet meer dan een vlekje groen of tegels met hooguit 5 speeltoestellen cq. speelfuncties. Het verzorgingsgebied van dergelijke speelterreintjes is beperkt tot de directe woonomgeving met een straal van zo'n 200 tot 300 meter.

In veel gevallen vallen deze plekken in het straatbeeld niet eens op, vanwege de ligging ergens achter een huizenrij.

Veel speelplekken in de directe woonomgeving zijn niet voorzien van enig hek en zijn aldus in principe voor een ieder toegankelijk, afhankelijk van de bodemgesteldheid. Anders ligt het voor speel-terreinen waarbij bewust een keus is gemaakt voor beperkte toegankelijkheid bijv. voor het weren van scooters e.d. Toegankelijkheid voor kinderwagens en rolstoelen is er dan niet.

Bij deze speelvoorzieningen is maatwerk aangezegd. Speelvoorzieningen hebben zoals gezegd niet het eeuwige leven. 20 jaar is al een hele leeftijd voor een speeltoestel. Ook het gebruik van een speeltoestel is leeftijdsgebonden. Tieners hebben op een speeltoestel in de regel nog maar weinig te zoeken. Zij hebben weer andere behoeften zoals bijvoorbeeld een eigen plek. Ook verandert in de woonomgeving de vraag van de bewoners. Zo kan een buurt veel kinderen hebben tot 4 jaar en enkele jaren later juist een grote groep kinderen in de leeftijd van 8 tot 12 jaar. Deze kinderen hebben weer heel andere speelaanleidingen en speeltoestellen nodig. Pas, op basis van vraag en aanbod, zo'n buurtspeelplek aan de mogelijkheden en kansen van de kinderen met een functiebeperking, die op deze plek zijn aangewezen voor hun buitenspel. Een goede communicatie met de ouders kan de basis vormen voor een prima samenspel van de buurtkinderen met en zonder handicap.

De Speeltuín

Moet een speeltuín rekening houden met kinderen met een functiebeperking?

Speeltuinen hebben tenminste een buurt-, maar veelal een buurtversterkende functie. Vooral voor de speeltuinen met een buurtversterkend karakter zijn de aangewezen plaatsen om zich een extra inspanning te getroosten tegenover kinderen met een functiebeperking op het gebied van bespeelbaarheid en dan met name de toegankelijkheid; de bereikbaarheid van de speeltoestellen.

Afhankelijk van de grootte en de functie, de drukte en de sfeer van de speeltuinen zouden er in een regio verschillende speeltuinen moeten zijn die

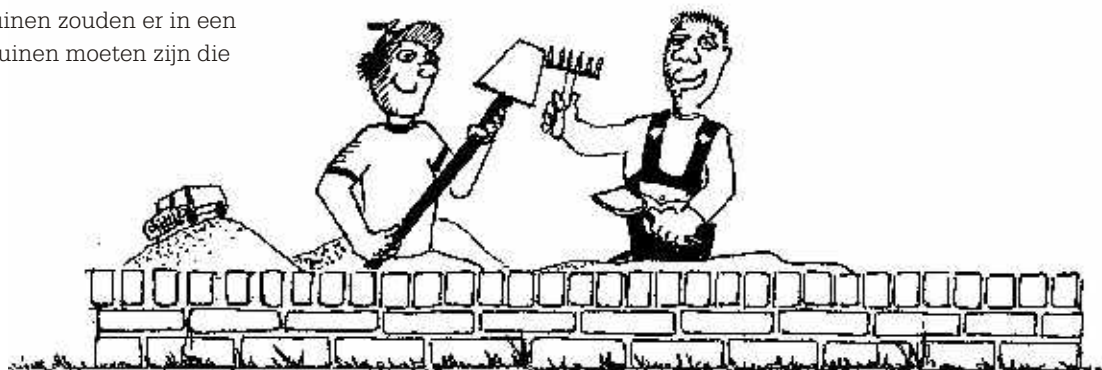
extra aandacht schenken aan de medebespeelbaarheid van de toestellen door kinderen met een functiebeperking. Uw speeltuín zou zo'n speeltuín kunnen zijn.

Aanpassingen in de toegankelijkheid, het verblijf (toiletvoorziening) en de medebespeelbaarheid van toestellen. De verantwoordelijken dienen zich op de hoogte te stellen van hetgeen beschreven staat in het Wenkenblad, waarin basisrichtlijnen en functiegerelateerde aanpassingen worden beschreven. Deze basisrichtlijnen hebben betrekking op:

- parkeerplaatsen
- looproute naar de speelvoorziening
- ingang van de speelvoorziening
- looproute naar (eventuele) gebouwen
- looproute langs de speeltoestellen
- internationaal toegankelijkheid symbool
- bespeelbaarheid van speeltoestellen
- speelhellingen
- toiletten
- veiligheid

Hoewel dit al een hele lijst is, zijn voor een speeltuín bovenstaande basisrichtlijnen nodig om een speeltuín bespeelbaar te maken voor alle kinderen.

De ervaring leert dat met name kleine speeltuinen, die weinig ruimte en middelen te besteden hebben, met gebruikmaking van het wenkenblad, voorzichtig moeten zijn in hun enthousiasme. Speelvoorzieningen dienen een uitdagingselement te bevatten en liefst een grote diversiteit hiervan. Een tot de puntjes uitgewerkte kleine speeltuín (met gebruik van het wenkenblad) biedt het valide kind te weinig uitdaging. Die zie je er niet (meer) en het kind met een functiebeperking ook niet, immers wat is er aan als je alleen in een speeltuín moet spelen. Bij het aanpassen van speeltuinen is het dus zaak om de uitdaging er in te houden, bovendien mag je je afvragen of alle aanpassingen wel gewenst zijn. Veel kinderen met een functiebeperking vinden uitdagingen in niet aangepaste toestellen of werken samen met andere kinderen om het toestel toch toegankelijk te maken. Het toestel moet natuurlijk wel bereikbaar zijn.

De Superspeeltuin

Naast de buurtspeelplekken en speeltuinen zou nog een derde categorie aan deze opsomming kunnen worden toegevoegd. Als een speeltuin een functie heeft of krijgt als recreatieplek, waar ouders met hun kinderen speciaal naartoe gaan, valt te overwegen juist zo'n tuin hiervoor speciaal in te richten. Ook tuinen, die zich in de nabijheid bevinden van een dagvoorziening voor kinderen met een functiebeperking, zouden zich eens met die voorziening in verbinding kunnen stellen om hetzij als 'uitje' hetzij als reguliere voorziening een rol te kunnen spelen in de ontwikkelingsmogelijkheden van die kinderen. Een soort van superspeeltuin. Hier en daar in de regio een speeltuin inrichten waarbij met extra zorg is gekeken naar de toegankelijkheid en bespeelbaarheid van toestellen. Een voorziening, die qua grootte, naast de directe buurtbewoners, aantrekkelijk is voor groepen voor gebruik tijdens schoolreisjes e.d. contacten met dagcentra voor gehandicapten, mytylscholen etc. kunnen hierbij een rol spelen.

Naast de genoemde basisrichtlijnen uit het wenkenblad zouden hierbij ook aanvullende richtlijnen kunnen worden toegepast. De aanvullende richtlijnen leiden tot bespeelbaarheid voor een omschreven groep kinderen met een functiebeperking. Deze aanvullende richtlijnen hebben betrekking op:

- kinderen met een visuele stoornis
- kinderen met een hoor- en evenwichtsstoornis
- kinderen met een beperkte loopfunctie
- kinderen die afhankelijk zijn van een rolstoel, fiets, driewieler, loopwagen o.i.d.
- kinderen met een beperkte arm-/ handfunctie
- kinderen met een verstandelijke handicap
- volwassenen met een verstandelijke handicap

Daarnaast worden in het wenkenblad de verschillende aandachtspunten per speeltoestel uiteengezet.

Financiële bijdragen van Fondsen

Het integraal toegankelijk maken van een speelvoorziening kan flink in de papieren lopen. Hiervoor kan een bijdrage gevraagd worden aan Samenwerkende Fondsen Buiten Spelen (SFBS) (www.samenbuitenspelen.nl).

Om voor een bijdrage in aanmerking te komen moet wel voldaan worden aan een aantal richtlijnen en

criteria. Allereerst dient vastgesteld te worden welk verzorgingsgebied de speelvoorziening bedient.

Vervolgens dient er geïnventariseerd en vastgelegd te worden, welke kinderen met welke handicap binnen het verzorgingsgebied van de speelvoorziening wonen. Samen met de kinderen, hun ouders/verzorgers en eventuele deskundigen dient te worden vastgesteld welke aanvullende richtlijnen noodzakelijk zijn om de speelvoorziening bereikbaar, toegankelijk en bespeelbaar te maken. Na de totstandkoming van de aanpassingen dient, samen met de kinderen, ouders/verzorgers en eventuele deskundigen, te worden nagegaan of de aanpassingen naar behoren functioneren. Na ingebruikname dient regelmatig, minstens 1 maal per jaar, door de beheerder een grondige controle plaats te vinden van de basisrichtlijnen.

Extra aandacht moet daarbij zijn voor verzakkingen, overgroeiingen van de looproute, ontbreken van beveiligingen en slijtage van onderdelen van toestellen.

Let wel: het fonds 'Samenbuitenspelen' geeft nooit meer dan de gemeentelijke bijdrage aan uw project.

Aanpassing speelvoorzieningen voor gehandicapte kinderen

De top-down aanpak of de bottom-up aanpak

Er zijn in Nederland tal van wetten en richtlijnen met betrekking tot het toegankelijk maken van voorzieningen. De meeste zijn eertijds op basis van vraag naar toegankelijkheid, met de emancipatie van de rolstoeler, geformuleerd tot een pakket van regels, die beheerders of eigenaars van publieke voorzieningen handvatten geven tot het bevorderen van de toegankelijkheid van hun voorzieningen. Een vervolg hierop is de toegankelijkheidsverklaring van speelvoorzieningen en een verfijning van dit laatste is de medebespeelbaarheid en de verbetering van de toegankelijkheid van de speeltoestellen. Al met al een logische gedachtegang, echter met verschillende 'maren'.

Speelvoorzieningen zijn er om te spelen. Een activiteit die voornamelijk door kinderen wordt uitgevoerd en van belang wordt geacht als onderdeel van hun (motorische, sociale, cognitieve etc...) ontwikkeling. Spelen kan overal en kinderen zijn zeer inventief in het vinden van ruimte en mogelijkheden om te kunnen spelen.

Moeilijkheidsgraden en uitdagingen maken deel uit van een goede speelvoorziening. Toegankelijkheid van bepaalde objecten is één van die zaken.

Bovenstaande botst met de integrale toegankelijk-

heidsgedachte en het is tevens de reden dat de top-down formule niet werkt.

Goedwillende beheerders van speelvoorzieningen willen zich met alle liefde beijveren om hen bekende kinderen met een handicap de mogelijkheden te bieden goed te kunnen functioneren in de speeltuin. Dit het liefst met de ouders, omdat zij meer kennis hebben van de aard en hoedanigheid van de handicap, de mogelijkheden en kansen.

Maar...beheerders zien geen kinderen met een handicap in de tuin, zij kennen geen kinderen met een handicap in de buurt. Buren en kennissen en andere vrijwilligers kennen ook geen kinderen met een handicap in de buurt. Wvg-commissies kunnen ook niet aangeven voor hoeveel kinderen in welke leeftijd en met welke handicap iets geregeld moet worden in de speeltuin.

Dan maar de deskundige in de arm genomen!

Navraag bij een speeltuin met een louter plaatselijk c.q. dorpsfunctie, die hun voorziening optimaal hebben ingericht volgens de richtlijnen van het wenkenblad, moeten ronduit verklaren dat er nog nooit een gehandicapt kind de speeltuin heeft bezocht en dat de tuin ook geen uitdagingen meer biedt voor de valide jeugd. (De tuin is opnieuw aan een renovatie toe, waarbij specifiek voor gehandicapte kinderen gerealiseerde voorzieningen zijn afgebroken c.q. verwijderd). Zover moet u het niet laten komen! Ga vooral pragmatisch te werk en doe uw uiterste best om kinderen met een handicap een fijne jeugd te bezorgen.

ADRESSEN

CMO Groningen

Wegalaan 3-5, Postbus 2266
9704 CG Groningen
telefoon (050) 577 01 01, fax (050) 577 64 93
e-mail l.moithukshung@cmogroningen.nl
www.cmogroningen.nl
www.speeltuinwerkgroningen.nl

Stichting Partoer

Natalstraat 7, Postbus 298
8901 BB Leeuwarden
telefoon (058) 234 85 00, fax (058) 234 85 01
e-mail info@partoer.nl, www.partoer.nl

NUSO

(landelijke organisatie voor speeltuinwerk en jeugdrecreatie)
Koningslaan 101, Postbus 19204
3501 DD Utrecht
telefoon (030) 254 48 80, fax (030) 254 50 88
e-mail info@nuso.nl, www.nuso.nl

Kinderen Voorrang

1° Nassastraat 5
1052 BD Amsterdam
telefoon (020) 682 63 22, fax (020) 682 06 19

3VO

Huizenlaan 600, Postbus 423
1270 AK Huizen
telefoon (035) 526 27 37 / 524 88 99

Bureau Speelruimte

(Advies, onderzoek en ontwerp voor de woonomgeving)
P. Borstraat 37, Postbus 449
3800 AK Amersfoort
telefoon (033) 465 32 70, fax (033) 461 75 83
e-mail speelruimte@spidernet.nl
www.speelruimte.nl